

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2017. május 8.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

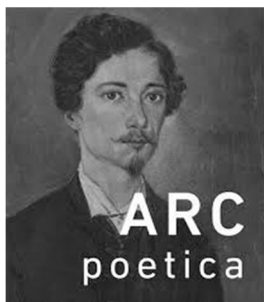
SZÖVEGÉRTÉS

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve rész-pontszámok adhatók. Fél pont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- Az értékelő tanár a dolgozatban jelölje és pontozza a helyesírási hibákat, és a pontszámot adja hozzá a szövegalkotási feladat helyesírási pontszámaihoz. A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. A megfogalmazás természetesen eltérhet a javítási-értékelési útmutatótól. Több helyes válasz esetében a lehetőségeket / jel különíti el egymástól.
- Amennyiben a vizsgázó a feladatban előírnál több választ ír, akkor az első (megadott számú) megoldást kell figyelembe venni.
- A pontozásban figyelembe kell venni a felelet megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Hogyan építette Petőfi saját imázsát?

(Az interjú 2013. március 15-én jelent meg.)

(1) A költőről rekordszámú kép készült. Negyvenhét, köztük több, eddig ismeretlen portrét mutat be Petőfi Sándorról az a kötet, amely 2013. március elején jelent meg a Petőfi Irodalmi Múzeum gondozásában, *ARCpoetica* címmel. Mennyiben tekinthetők hitelesnek ezek az ábrázolások? Milyenek látták a kortársak Petőfit, és miért nem szerette a költő, ha fényképezik? Ezekre a kérdésekre is kerestük a választ Adrovitz Anna (AA) művészettörténéssel és Kalla Zsuzsa (KZs) irodalomtörténéssel.

A gyermek Petőfit még 1834-ben egy ismeretlen művész – talán egyik rajztanára – festette le, és nem tudjuk a nevét annak a festőnek, aki jó tíz évvel később a színész Petőfit örökítette meg. A negyvenes évek első feléből főként másod-unokatestvére, Orlai Petrics Soma munkái nyomán sejlik fel előttünk a fiatal költő alakja, ezeket a képeket azonban akkor szinte csak a családtagok láthatták. Nem úgy azokat a metszeteket, melyek néhány évvel később Barabás Miklós rajzai nyomán, kimondottan a nagyközönség számára készültek. Ugyanarról a rajzról több, részleteiben némiképp eltérő metszet is készülhetett, melyek vagy a *Pesti Divatlap* hasábjain jelentek meg nyomtatásban, vagy Petőfi verseskötetét díszítették.

A módosíthatóság nem volt véletlen, Petőfi ugyanis kökeményen beleszólt abba, hogyan is nézzen ki a képeken. Egy esetben nem tetszett neki, hogy túl sűrű lett a szakálla az egyik metszeten, és levélben kérte a mestert, hogy „legyen szíves, alakítsa a szakállamat úgy, ahogyan én ezen a képen rajzoltam, minthogy újabban így növesztettem”. Céltudatosan használta a nyilvánosság akkortájt legdivatosabb eszközeit. Egy 19. századi imázsteremtő volt, aki ügyelt arra, hogy versei és prózája mellett az arcképei is minél szélesebb körben eljussanak az olvasókhoz.

(2) A kötetbe került portrék száma alapján feltételezhetjük, hogy ennél jóval több áll a kutatók rendelkezésére. Ennyire népszerű volt a festők körében a költő, vagy valami más oka volt a portrédömpingnek?

AA: Ennek inkább az az oka, hogy Petőfi több körben, több területen festette meg magát: vannak a közéleti portrék, melyek a nyilvánosság számára készültek, emellett pedig vannak olyan darabok, amelyeket baráti kirándulás alkalmával vagy egy vidéki útján készíttetett magáról. Ott vannak azután Orlai Petrics Soma képei, aki akkor még csak a család számára festette le a költőt.

(3) Van-e markáns különbség a közéletinek szánt és a családi képek között?

AA: A különbség leginkább az, hogy a közélet számára készülő képeknél Petőfi megrendelőként lépett fel, és tudatosan formálta azokat. Beleszólt a folyamatba.

(4) Az irodalmi, költői karrierje szempontjából mit jelentettek ezek a portrék?

KZs: Petőfi a prózájában képes annak a személyességnek a megteremtésére (*Úti levelek*), ahol szinte szemben ül az olvasóval, és cseveg vele. Ez a fajta közvetlenség szinte megkövetelte, hogy a fizikai valóját is megismerhessék az olvasók. Fontosnak tartotta azt is, hogy a sajtóban közzétett kép mellett milyen szövegek jelennek meg.

AA: És nyilvánvaló, hogy Petőfinek ez a fajta sajtófellépése összhangban van azzal a fajta vizuális imázssteremtéssel, melyet véghez vitt.

(5) A kötet egyik központi kérdése, hogy milyennek látták vagy milyennek kívánták látni a kortársak Petőfit. Önök szerint milyen ember, akit ők láttak vagy láttatni kívántak?

KZs: Petőfi lírájának az egyik legszembetűnőbb sajátossága a rendkívül sokféle hang. Ez tükröződik az ábrázolásokban is, és érdekes párhuzam vonható a kettő között. Amikor a biedermeier¹ érzékenység költőjeként lép fel, akkor az ég felé tekintő, felfelé fésült hajú, ábrándos fiatalembert látunk; a költői hangváltás után, a költői programok megírásakor egy sokkal, talán évekkel idősebb figura látszik a képeken.

(6) A képek egy része egy idealizált férfiút jelenít meg. Mennyire tekinthetők hitelesnek ezek az ábrázolások?

AA: A korszak portréművészetével függ össze az ábrázolás hitelessége. Egyrészt jelen van a modell természet utáni megragadása, ezt azonban nagyon erősen színezi, akár felül is írhatja az a fajta eszményítés, melyet akár Barabás Miklósnál, akár Orlai Petrics Sománál is látunk. Érdekes, hogy mind a ketten másféleképpen alkalmazták ezt: Barabás – a céljának megfelelően – egy eszményhez, egy ideához közelíti az alakját. Látjuk a tudatos alkotót, látjuk a melankolikus, távolba révedő tekintetű, érzékeny költőt, és ott van a legutolsó, a '48-as Barabás-kép, amely az általunk Dávid-figurának nevezett, de gyakorlatilag a nemzetőr Petőfit ábrázolja. Az unokatestvér inkább az érző magánembert állítja elének. Tehát az eszményítéssel függ össze ez a sokféleség. A Petőfi-képek egyébként azért is élhetnek bennünk homogéneken, mert alapvetően három alkotó műve az, amire ma is építünk: a Barabás-képek, az Orlai Petrics Soma által teremtett típus, a harmadik pedig az 1845-ös dagerrotípiák. A halála után keletkezett ábrázolások mind ebben a három típusban foglaltatnak, ezekhez nyúltak vissza az alkotók.

(7) A dagerrotípiák mennyire illeszkedik az ábrázolások sorába, és milyen új szempontot hozott a Petőfi-portrék tanulmányozásának folyamatába?

AA: Amikor a dagerrotípiák 1848-ban, a szabadságharc századik évfordulóján újra felbukkantak, ismét megnőtt az érdeklődés Petőfi iránt. Rózsa György ekkor találta meg, de csak 1957-ben Escher Károlynak

¹ biedermeier: kispolgári miliót, nyugalmat árasztó, pátosmentes átmeneti művészeti stílus elsősorban Közép-Európában, főként 1815 és 1848 között. Több művészeti ágban, így a festészetben, az irodalomban és a lakáskultúrában is jelentkezett. A biedermeier irodalom jellemző műfaja az életkép.

sikerült restaurálni. A dagerrotípa áttörést jelentett, mert mégis a valósághoz legközelebb álló Petőfi-képet mutatja.

KZs: Vagy azt gondolták róla. Abban az időszakban éles ellentétet láttak a kutatók, a nagyközönség a művészeti ábrázolás és a fotó között. A költőről készült dagerrotípiáról ma már tudjuk, hogy egy színészi kísérletsorozatnak a része; barátja, Egressy Gábor² kérte meg a korábban színészettel is próbálkozó Petőfit, hogy valamiféle pózba vágja be magát, de nem tudjuk, hogy mi ez a póz. Tekinthes-e ez bármilyen értelemben hitelesnek?

(8) Ő miként viszonyult a dagerrotípiához?

AA: Petőfi nem szerette, ha fényképezték. Azt mondta: „Utálok a bálványt, a valónak hazug mását; aki szeret: megőriz lelki szemeivel”. Nagyon éles ellentét mutatkozik – pontosan a portréművészetre jellemző idealizálás miatt – a dagerrotípa és a róla készült képmások között. Ezért is lehetett elégedetlen, hiszen retusálatlanul, pontosan mutatta meg az arcát. Annyira elégedetlen volt vele, hogy valószínűleg ő tette el annyira, hogy majd csak fia, Petőfi Zoltán hagyatékából kerüljön elő 1874-ben. Egészen addig ez a dagerrotípa nem bukkan fel, s később is egy család tulajdonában marad.

(9) Petőfi költőként és közéleti emberként tevékenyen táplálta a személye körül kialakult kultuszt?

KZs: A Petőfi-kultusz nem jöhetett volna létre, ha a költő nem írt volna úgy és olyan sorokat magáról, melyek később kultikus hangzanak. Az *Ott essem el én, a harc mezején* vagy *Anyám, az álmok nem hazudnak*³ nagyon-nagyon erőteljes sorok. A halála után lehetetlen volt nem a jóslatot, a váteszi hangot hallani belőlük. A szabadságharc bukása után Petőfi alakjában a magyar nemzet siratta a fiatalon elveszett fiait.

http://konyves.blog.hu/2013/03/15/hogyan_epitette_fel_sajat_imazsat_petofi; Fleuriste. A feladathoz igazított szöveg. A kép forrása: Petőfi Irodalmi Múzeum, <http://www.pim.hu/object.ecb48718-fb20-490d-98b3-74f34bb218ba.ivy>

1. Az imázs szó jelentése arculat, az a kép, amelyet egy intézmény, csoport, személy mások számára kialakít önmagáról, általában az elismerés, a siker érdekében.

Nevezzen meg 4 olyan törekvést, gesztust, amely azt bizonyítja, hogy Petőfi tudatosan alakította az olvasóknak szánt imázsát! (1, 2, 3, 4, 5, 8)

Lehetséges válaszlelemek:

- a képek révén fizikai valójában is jelen akart lenni az olvasók tudatában
- saját képét illetően megrendelőként lépett fel / céltudatosan használta a nyilvánosság eszközeit / a neki nem tetsző ábrázolást nem hozta nyilvánosságra
- beleszólt a róla készült metszetek alakításába / beleszólt abba, hogy nézzen ki a képen
- tudatosan alakította a nyilvánosságnak szánt arculatát / az éppen adott célhoz igazította a szakállát
- különbséget tett a nagyközönségnek szánt és a magánhasználatú képek között
- törekedett arra, hogy a különböző kiadványokban szöveg és kép egységet alkosson
- költői-közéleti törekvéseihez igazította arcképeit
- a magyar irodalomban az elsők között ismerte fel / használta fel a vizuális megjelenés fontosságát
- ügyelt arra, hogy arcképe eljusson az olvasókhoz

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont az érdemi megállapítások száma és minősége szerint.

Minden helytálló megállapítás 1 pont.

²Egressy Gábor (1808-1866) színész, rendező, 1844-ben kötött barátságot Petőfivel, akiről ő készítette az egyetlen, ma ismert fotográfiát.

³ Idézet Petőfi az *Egy gondolat bánt engemet* és a *Jövendölés...* című művéből.

2. Ki festette, festhette a szöveg információi alapján az alábbi képeket? Válaszát egy tartalmi elemmel indokolja! (2, 6)

a festmények címe: Egy estém otthon (1844 körül), Petőfi Etelke sírjánál (1845), Petőfi [lakása] dolgozószobájában (1848 körül)

a) a festő neve: Orlai Petrics Soma (elegendő az Orlai / Orlai Petrics vezetéknev is)
Adható 1, 0 pont. Csak a festő helyes megnevezése esetén adható 1 pont.

b) indoklás:

a festő e képeken a magánembert festette meg / Orlai Petrics a család számára festett képeket / a családi körben örököltte meg a költőt / az unokatestvér az érző embert állítja elének

Adható 1, 0 pont. Helytálló válasz 1 pont.

3. A dagerrotípia fényképező eljárás; kép rögzítése fényképezőgépbe tett, ezüstjodiddal bevont rézlemezen; illetve az ezzel az eljárással készült kép. Töltse ki a szöveg információi alapján az alábbi, a Petőfiről készült dagerrotípiára vonatkozó táblázatot! (1, 6, 7, 8)

Időpont	Név	Esemény / Vélemény
1874	<i>Petőfi Zoltán</i>	<i>Hagyatékából kerül elő a kép.</i>
1948	Rózsa György	<i>Megtalálta / az újra felbukkant / előkerült / dagerrotípiát.</i>
1957	<i>Escher Károly</i>	Láthatóvá tette a dagerrotípiát.
2013	<i>Adrovitz Anna / (AA)</i> <i>/ a művészettörténész</i>	Kifejti, miért volt Petőfi elégedetlen a róla készült dagerrotípiával.

Adható 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Minden hibátlanul kitöltött sor 1 pont.

4. Miért kérte, kérhette fel a színész Egressy Gábor a barátját a dagerrotípia-sorozat elkészítésében való közreműködésre? Adja meg az okot, majd másolja ki a szövegből azt a szövegrészletet, amely alátámasztja válaszát! (1, 7)

a) az ok: Petőfi korábban színész volt / Petőfi színész is volt / a korábban színész Petőfinek nem jelentett nehézséget a kért póz, mimika

Adható 1, 0 pont. Helytálló válasz 1 pont.

b) a szövegrészlet: „A költőről készült dagerrotípiáról ma már tudjuk, hogy egy **színészi kísérletsorozatnak** a része.” / „Barátja, Egressy Gábor kérte meg a korábban színészettel is próbálkozó Petőfit, hogy valamiféle pózba vágja be magát...”

Adható 1, 0 pont. Helytálló idézet 1 pont.

5. A szöveg 3 Petőfi-művet említ, illetve idéz belőlük: *Úti levelek*, *Egy gondolat bánt engemet...*, *Jövendölés*. Miként kapcsolódnak az alkotások a Petőfi-arculathoz, illetve a kultuszhoz? Adjon meg válaszában 2-2 érdemleges tartalmi elemet! (4, 9)

a) *Úti levelek*

- megteremti a személyességet / közvetlenséget az olvasóval
- ez a személyesség / közvetlenség szinte megköveteli, hogy fizikai valójában is megismerjék az olvasók az alkotót / azt az élményt kelti, mintha csevegne az olvasójával
- Petőfi a nyilvánosság számára a kép és a szöveg összehangolását is szem előtt tartotta

Adható **2, 1, 0** pont – a tartalmi elemek száma és minősége szerint.
Egy helytálló válaszelem 1 pont.

b) *Egy gondolat bánt engemet...*, *Jövendölés*

- nagyon erőteljes / kultikus sorokat tartalmaznak
- a szöveg/ek egyes részletei a költő halála után váteszi sorokként / beteljesült jóslatként éltek tovább az olvasókban
- Petőfi / kultikussá lett / sorai a szabadságharcban elvesztett fiatal nemzedék sorsát is felidézték

Adható **2, 1, 0** pont – a tartalmi elemek száma és minősége szerint.
Egy helytálló válaszelem 1 pont.

6. Igaz vagy hamis? Írja a megállapítások mellé a megfelelő I vagy H betűjelet! (1, 2, 3, 7, 8)

Az <i>ARCpoetica</i> tartalmazza a költőről készült összes portrét.	H
A dagerrotípiá csak 1948-ban került elő.	H
A nagyközönség számára készült metszetek Barabás Miklós rajzai alapján készültek.	I
Petőfi a róla készült portrék kapcsán tiszteletben tartotta a festők művészi szabadságát.	H
A kötet összeállítói különbözőképpen értékelik a költőről készült dagerrotípiát.	I
A <i>Pesti Divatlap</i> olvasói a lapban láthattak Petőfiről készült metszeteket.	I

Adható **6, 5 4, 3, 2, 1, 0** pont.
Minden helyes részmegoldás 1 pont.

7. Miként értékelte Petőfi és a korszak a portrék hitelességének és idealizálásának kérdését? Válasza 4 érdemleges tartalmi elemre támaszkodjon! (5, 6, 8)

Lehetséges válaszelemek:

- a hitelesség és az idealizálás nem egymást kizáró tényezők voltak
- a portrék a természet utáni megragadás és a megrendelő igénye alapján születtek
- a pusztá megjelenítést, a dagerrotípiát elvetette Petőfi
- a portrénak többet kellett jelentenie az arc, az alkat sajátosságainak visszaadásánál
- a portréknak tükröznie kellett a költő változó irodalmi-közéleti felfogását
- a modell hiúsága is befolyásolta a portrét

Adható **4, 3, 2, 1, 0** pont – a tartalmi elemek száma és minősége szerint.
Minden helytálló válaszelem 1 pont.

8. A kötet szerkesztői egyszerre szólnak a Petőfi-portrék sokféleségéről és az utókorban a képek alapján élő egysíkúságról. Magyarázza meg a szöveg alapján legalább 3-3 tartalmi elemmel e látszólagos ellentmondást! (1, 2, 4, 5, 6, 9)

a) a sokféleség, sokszínűség oka (3 tartalmi elem):

- Petőfit már gyermekkorában megfestették
- a még ismeretlen költőről színészként is készült kép
- a rövid élete szinte minden korszakában készült róla portré
- magánemberként és költőként, közéleti szereplőként is megörökítették
- egy alapkép nyomán többféle metszet is készült a költő kívánalmai szerint
- az alkalmi képek, rajzok árnyalják a költőről kialakult képet

Adható **3, 2, 1, 0** pont – a tartalmi elemek száma és minősége szerint.

Minden helytálló válaszelem 1 pont.

b) az utókorban élő látszólag egysíkú Petőfi-kép összetevői (3 tartalmi elem):

- a költő halálának jelképes volta az utókor számára
- a nemzet összekapcsolta Petőfi halálát a szabadságharc bukásával
- a Petőfi-kultusz három forrásból merített : a Barabás-képek // az Orlai Petrics Soma által teremett típus // illetve az 1845-ös dagerrotípiá
- a kultusz forrásai erőteljesen befolyásolták a későbbi ábrázolásokat is

Adható **3, 2, 1, 0** pont – a tartalmi elemek száma és minősége szerint.

Minden helytálló válaszelem 1 pont.

9. Értelmezze 3-3 jellemzővel a szöveg egésze alapján az *ARCpoetica* kötet cím kommunikációs szerepét, stílushatását, valamint a képi ábrázolások és Petőfi költészetének összefüggését!

a) a kötet cím kommunikációs szerepe, stílushatása (3 jellemző):

- a cím figyelemfelkeltő (pl. nagy- és kisbetűk)
- a cím utal a kötet tartalmára, Petőfi képi ábrázolásaira / Petőfi portréira
- játékos / szójátékon alapuló
- az imázsteremtőre irányítja a figyelmet
- a cím egyetlen betű / fonéma megváltoztatásával kapcsolja össze a portrékat és a költészetet (arc + poétika poetica)

Adható **3, 2, 1, 0** pont – a jellemzők száma és minősége szerint.

Minden helytálló válasz 1 pont.

b) a képi ábrázolások és Petőfi költészetének összefüggése (3 jellemző):

- a cím a maga játékoságával utal a költészet és a portrék kölcsönös kapcsolatára
- Petőfi a költői arculata mellett maga alakítja vizuális imázsát is
- a képzőművészet és az irodalom egyidejű hatása
- a különböző korszakban készült portrék tükrözik a költői hitvallásokat, ars poeticákat
- a képi ábrázolások is tagolják Petőfi életművét, költői pályáját: a biedemeier korszak képe / a családi verseket író lírikus / a népiesség programadója, a naiv költő megjelenítése / a politikai-közéleti költő tudatosan megjelenített arculata

Adható **3, 2, 1, 0** pont – a jellemzők száma és minősége szerint.

Minden helytálló válasz 1 pont.

10. Az *ARCpoetica* kötet alcíme: *Petőfi Sándor életében készült képmásai*. A kiadvány ugyanakkor közli Orlai Petrics Soma 1856-ban, sőt 1867-ben festett képeit is.

a) A szöveg alapján következtessen arra, mi motiválhatta a szerkesztők döntését!

- a festő személyesen ismerte Petőfit, ezért később készült portréi is hitelesnek tekinthetők
- a szöveg szerint Orlai Petrics képei erőteljesen hatottak a későbbi Petőfi-kultuszra / sok további Petőfi ábrázolás forrásának tekinthetők
- az Orlai Petrics által készített portrék alakulását / változását is be akarták mutatni

Adható 1, 0 pont. Egy helytálló válasz 1 pont.

b) A kötet tartalmazza az elveszett, lappangó művek jegyzékét is. Mi alapján feltételezhetjük, hogy a jelenleg ismert képekhez képest sokkal több alkotás készült Petőfiről a saját korában?

- Petőfit több élethelyzetben, több műfajban festették, már a saját korában népszerű / közismert volt
- a költő maga is szelektálhatott a képek között / Petőfi elvethette a neki nem tetsző / a szöveghez alkalmatlannak tartott képeket

Adható 1, 0 pont. Egy helytálló válasz 1 pont.

ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

Az értékelés általános elvei

1. Az érvelés vagy gyakorlati szövegalkotási feladat javítási-értékelési útmutatója két részből áll: a mindkét feladattípusra vonatkozó általános értékelési szempontokból, valamint az egyes feladatokhoz tartozó feladatspecifikus értékelési szempontokból. A megoldás értékelésekor az általános és a feladatspecifikus szempontokat egyaránt figyelembe kell venni.
2. Az általános értékelési szempontok az elvárható teljesítményt írják le. Amilyen mértékben teljesülnek az egyes szempontokhoz tartozó kritériumok, a javító tanár ezzel arányosan ítéli meg a szempontokhoz rendelt pontszámot. A feladatspecifikus értékelési szempontok közlik az adott feladathoz kapcsolódó lehetséges tartalmi elemeket, valamint a konkrét feladatkiírás függvényében megítélhető pontszámokat.
3. Az értékelés során kizárólag a kitűzött két feladat valamelyikére adható pont. A vizsgázó összesen 0 pontot kap, amennyiben a feladatot egyáltalán nem oldotta meg, továbbá ha nem a feladat témájáról írt. Ebben az esetben a szerkezet és a nyelvi minőség pontszáma is csak 0 lehet.
4. Ha a vizsgázó két feladatot is megoldott, és nem jelezte egyértelműen, melyiket szánja végleges megoldásnak, a sorrendben először szereplő feladatot kell értékelni.

5. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns helyes válaszselejteket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadóak.

6. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontvesztéssel jár, ideértve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást. Kirívóan rövid terjedelmű kidolgozás esetén (60 szónál kevesebb) a szerkezeti pontszám csak 0 pont lehet. A rövid terjedelmű (61-119 szó) kidolgozás esetén a szerkezetre adható pontszám maximum 2 pont lehet. A jelentősen hosszabb terjedelem esetén (300 szó fölött) a szerkezeti pontszám maximum 2 pont lehet.

Általános értékelési szempontok

Tartalmi minőség – érvek, állítások, gondolatok	4–0 pont
<ul style="list-style-type: none"> - A vizsgázó írásműve a feladatban kijelölt problémához, témához kapcsolódik. - Az írásmű a feladatban kijelölt valamennyi szempontra utal, kitér, válaszol. - Az írásmű megfelelő mennyiségű érvet, állítást tartalmaz. - Az írásmű bizonyítja, hogy a vizsgázó megértette a feladatot, a problémáról képes hiteles, tárgyyszerű, ugyanakkor személyes véleményt alkotni. - A vizsgázó által kifejtett tartalmi elemek és állítások életszerűek, problémaérzékenyek, érvekkel alátámasztottak és meggyőzőek. - A szöveg koherens, nem jellemzőek az egymásnak ellentmondó állítások, gondolatok, javaslatok. - A szövegben nincsenek tárgyi tévedések. 	
Szerkezet	3–0 pont
<ul style="list-style-type: none"> - A szöveg megfelel a kijelölt szövegtípus, szövegműfaj követelményeinek. - Szerkezeti egységei világosan azonosíthatóak. - A szöveg gondolatmenete logikus és arányos felépítésű, kerüli az önismétlést, és nem tartalmaz logikai hiányt. - A szöveg bekezdésekre oszlik. - A szöveg megfelelően alkalmazza a jelentésbeli és a grammatikai kohézió eszközeit. - A szöveg megfelelő terjedelmű (120-200 szó között). 	
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	3–0 pont
<ul style="list-style-type: none"> - A vizsgázó a szövegtípusnak, szövegműfajnak és a beszédhelyzetnek megfelelő nyelvi regisztert használ. - A beszédhelyzethez, témához illő találó, pontos szókinccs és kifejezések jellemzik a szöveget. - A szöveg a beszédhelyzethez, műfajhoz illő szerkezeti felépítésű és modalitású mondatokat használ. - A szöveg nyelvhelyességi szempontból kifogástalan. 	

Feladatspecifikus értékelési szempontok

Érvelés

Egy amerikai kutató szerint a humor az emberek közötti versengés, rivalizálás egy játékos formája, amelynek eredményeként mindig van győztes és vesztes. Az elmélet szerint ez nem csupán akkor igaz, ha a humor eszközeivel fogalmazzuk meg véleményünket vagy ítéletünket egy vitában, hanem még akkor is, amikor például egy társaságban komikus történeteket mesélünk. A kutatás szerint ekkor a versengés célja az, hogy eldőljön, ki a legviccesebb, ki tudja a legszellemesebb történetet mesélni.

Tisjlár Roland: A humor szerepe és szerveződése a társas kapcsolatokban.

Forrás: Doktori értekezés. Pécs, 2011., 20.

http://pszichologia.pte.hu/sites/pszichologia.pte.hu/files/files/files/dok/disszert/d-2011-tislar_roland.pdf

Ön szerint a humor valóban főként a versengés, a rivalizálás, a kontroll eszköze az emberi viselkedésben? Kifejtésében fogalmazzon meg személyes élményt, tapasztalatot, valamint utaljon a felvezető szöveg megállapításaira is! 3-5, egymástól jól elkülöníthető érvet mérlegelő szövegében fogalmazza meg álláspontját!

Lehetséges tartalmi elemek – érvek, állítások, gondolatok:

A maximális 4 pont akkor adható meg, ha az általános értékelési szempontok mellett az alábbi feltételek is teljesülnek:

- Legalább három, maximum öt világosan kifejtett, egymástól lényegében elkülönülő érvet fogalmaz meg a fölvetett kérdéssel kapcsolatban.
- A vizsgázó érvelésében példákat, személyes tapasztalatot is megfogalmaz, valamint utal a felvezető szövegre is.
- A vizsgázó érdemben és világosan azonosíthatóan állást foglal abban a kérdésben, hogy a humor célja főként a versengés, vagy más funkciói is lehetnek.

Amennyiben az a)-b)-c) kritérium valamelyike nem teljesül, kritériumonként 1-1 pont, összesen 3 pont levonható a Tartalmi minőségre az általános értékelési szempontok alapján megítélhető pontszámból.

A szerkezet és a nyelvi igényesség terén az általános értékelési szempontok irányadók.

Gyakorlati szövegalkotás

Tanulmányai mellett további jövedelem szerzése céljából mellékállást keres magának. Választása a lakóhelyéhez közel eső közlekedési vállalat által meghirdetett utastájékoztató munkakörre esett, mivel a cég rugalmas munkaidőt kínál, ráadásul ön meg van győződve a munkakör hasznosságáról is. Problémát jelent viszont, hogy kizárólag hetente háromszor, 17 és 20 óra között tudná vállalni a feladatot.

Írjon motivációs levelet a helyi közlekedési társaság illetékes osztályvezetőjének, amelyben kifejti, miért tartja magát alkalmasnak a munkakör betöltésére! Kifejtésében utaljon a felvezető szöveg megállapításaira, továbbá a szituáció leírását legalább három további érvvel, tartalmi elemmel gazdagítsa! Ügyeljen a motivációs levél nyelvi-formai sajátosságaira is!

A levél megfogalmazásához az alábbi adatokat használja:

Rigóvár Transzít Közlekedési Társaság Zrt. Dr. Kő Róza osztályvezető, Humán Erőforrás
Osztály. 9991 Rigóvár, Vasút utca 104/b.

Lehetséges tartalmi elemek – érvek, állítások, gondolatok:

A maximális 4 pont akkor adható meg, ha az általános értékelési szempontok mellett az alábbi feltételek is teljesülnek:

a) A szövegben a vizsgázó a feladatban közölt valamennyi tartalmi elemre kitér: jelzi, milyen állásra kíván jelentkezni; megindokolja alkalmasságát; kitér arra, mikor ér rá a munkát elvégezni.

b) A szöveg életszerű, meggyőző és a helyzethez jól kapcsolódó, megfelelően bemutatott indoklást tartalmaz (*pl. precíz munkavégzés jellemző rá; jó kapcsolatteremtő képességgel bír, kitartóan és pontosan dolgozik; a feladathoz kapcsolódó végzettsége van; sosem késik el; udvarias az utasokkal*)

c) A szöveg legalább három különböző, a feladat tárgyához illeszkedő elemmel, személyes tapasztalattal gazdagítja a kiírt feladatot (*pl. már korábban is dolgozott hasonló munkakörben; nagy szüksége van a másodállásból befolyó bevételre; mindig is hasznos munkát akart végezni, korábban önkéntes volt.*)

Amennyiben az a)-b)-c) kritérium valamelyike nem teljesül, kritériumonként 1-1 pont, összesen 3 pont levonható a Tartalmi minőségre az általános értékelési szempontok alapján megítélhető pontszámból.

Szerkezet:

A maximális 3 pont akkor adható meg, ha az Általános értékelési szempontok mellett az alábbi szempontok is teljesülnek:

A motivációs levél a hivatalos levél formai sajátosságait követi, ezért a maximális teljesítmény eléréséhez az alább felsorolt elemek közül elvárt:

címzés, a formális megszólítás, a tagolt szöveg, dátum (elején vagy végén), elköszönő formula, aláírás

Amennyiben 1-2 elem hiányzik a főlisoroltak közül, 1 pont levonandó a szerkezet szempontja az általános kritériumok alapján megítélhető pontszámból.

Amennyiben 3-4 elem hiányzik a főlisoroltak közül, 2 pont levonandó a szerkezet szempontja az általános kritériumok alapján megítélhető pontszámból.

Amennyiben 5-6 elem hiányzik a főlisoroltak közül, nem adható pont a szerkezet szempontja, mivel ebben az esetben a szöveg nem tekinthető motivációs levélnek.

A nyelvi igényesség terén az általános értékelési szempontok irányadók.

A MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

Általános értékelési elvek

1. Értékelni csak az adott két téma egyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta, vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül a sorrendben első megoldást kell értékelnie.
2. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.
3. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.
4. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 25 pont), a szövegszerkezetre (elérhető: 5 pont) és a nyelvi igényességre (stílus, nyelvhelyesség) (elérhető: 10 pont) adható pontok teljesítménytartományait.
5. Az értékelő a dolgozatot a három értékelési szemponton belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontveszteséggel jár, ideértve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.
6. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a tartalmi, a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat, valamint a feladatkiírás szempontjából releváns válaszelemeket. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
7. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg a műértelmező szövegalkotási feladatot, az adott szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont (tartalom, szerkezet, nyelvi igényesség) esetében 0 pont.

<p>Tartalmi minőség – adható összesen 25 pont. A bázisszöveg és a feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint.</p>	
<p>25-20 pont</p>	<p>a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság (fogalmak, indokolt példák, hivatkozások) meggyőző alkalmazása</p>
<p>19-15 pont</p>	<p>részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság (fogalmak, indokolt példák, hivatkozások) részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény</p>
<p>14-10 pont</p>	<p>jellemzőn hiányos megfelelés a feladat szempontjainak; kevés releváns, kifejtett állítás, helyenként megalapozatlan következtetések; korlátozott fogalmi tájékozottság, előfordul tárgyi tévedés; törekvés releváns vélemény megfogalmazására</p>
<p>9-5 pont</p>	<p>alig reflektál a feladatban adott szempontokra; többségében felületes közlések, megalapozatlan állítások; hiányos tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések; törekvés azonosítható vélemény megfogalmazására</p>
<p>4-0 pont</p>	<p>nem reflektál a feladatban adott szempontokra, sok tartalmatlan közlés, hiányzó vagy jellemzően téves fogalomhasználat; félreértések, alig vagy nem azonosítható álláspont</p>
<p>Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 400-800 szó) szerint.</p>	
<p>5-4 pont</p>	<p>tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem (400-800 szó)</p>
<p>3-2 pont</p>	<p>részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás) alacsony terjedelem (250-399 szó) jelentősen magasabb terjedelmű kidolgozás (1000 szó fölött)</p>
<p>1-0 pont</p>	<p>bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; kirívóan alacsony terjedelem (0-249 szó)</p>
<p>Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a szókincs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.</p>	
<p>10-8 pont</p>	<p>megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondatszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókincs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság</p>

7-6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5-3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2-0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, széteső mondszerkesztés; sivár szókincs, értelemzavaró szóhasználat

Műértelmező szövegalkotás: egy mű értelmezése

Olvassa el figyelmesen, majd értelmezze Kosztolányi Dezső *Boldogság* című novelláját! A novella szövege tudatosan fordul szembe a címhez fűződő olvasói várakozással. Értelmezze a szöveg e meghökkentő, a címének látszólag ellentmondó szemléletét! A szöveg némiképp eltér a novella megszokott műfaji sajátosságaitól is. Fejtse ki, miben mutatkoznak meg ezek az eltérések, és hogyan függnek össze a szöveg témájával!

Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Kosztolányi Dezső: *Boldogság*

– Nézd - figyelmeztetett Esti Kornél –, mindnyájan ábrándozunk arról, hogy valamikor boldogok leszünk. Mit képzelünk el ilyenkor? Többnyire valami állandót, szilárdat, tartósat. Például egy kastélyt a tenger partján, kertet és csöndet körötte, egy nőt, gyermekeket, családot, esetleg pénzt vagy dicsőséget. Ezek csacsiságok. Az ilyen képek kiskorunkban jelennek meg előttünk. Igaz, ma is megjelennek, ha a boldogságról képzelődünk, mert igazi és éber álmainkban mindig csecsemők maradunk. A mese ez, az örök és légüres mese. Ennek a kastélynak, akár a mesebeli kastélynak, nincs tervrajza, átírási költsége, adólapja. A nő, akit magunk elé festünk, testtelen és lélektelen, nem is vagyunk vele semmiféle viszonyban. A gyermekek, akiket álmodunk, sohase betegszenek meg kanyaróban, és sohase hoznak haza rossz bizonyítványt. A dicsőségről pedig nem merjük megállapítani, hogy a valóságban nagyobb részben a kiadókkal való tárgyalásokból áll, melyek annyira fölizgatnak bennünket, hogy később ebédelni se tudunk.

Szóval ezek a képek tartalmatlanok, és ezért csábítók.

Természetesen, van boldogság. De az merőben más. Magam is emlékszem néhány boldog percemre. Hogy mikor voltam legboldogabb? Hát elbeszélhetem, ha akarod.

Egy-két évvel ezelőtt, október végén nagy útra kellett mennem. Este csomagoltam, és lefeküdtem. Vonatom reggel indult. Nem tudtam aludni, noha már több álmatlan éjszaka volt mögöttem. Hánykolódtam a párnákon. Egyszerre a hátam közepén nyilallást éreztem. Megmértem magam. A hőmérő lázat mutatott. Sok mindent adtam volna, ha ezt az utazást elhalaszthatom. De nem lehetett. Amikor megvirradt, balsejtelem fogott el, hogy nem térek többé haza. Lucskos, sötét ősz volt. A vonat ázott, síró kocsijaival kedvetlenül várakozott rám. Kongó folyosóin senki se járt, fülkéiben is csak elvétve ült egy-egy fázó, sápadt utas, mintha az egész szerelvényt elátkozták volna. Magányos szakaszomból néztem a füstölgő mezőket. A levegő fekete volt, az országutak sárgák. Valamelyik állomáson egy mezítlábas parasztfiúcska végigszaladt a kocsik mellett kannájával meg a poharával, s a szakadó esőben ezt kiáltotta: "Friss vizet tessék." Életunt kalauz vizsgálta körutazási jegyeimet. Köszönés helyett sóhajtott. A lidércnyomás a határon túl is folytatódott. Elhagyott pályaudvarok

gurultak elém. Malaclopó⁴ köpenyben valami vörös orrú, szemüveges osztrák ifjanc meredt rám hosszan, s én is őrá. Egy macska surrant be az állomásfőnök szobájába, mintha látni se akarna. Sovány asszony állt egy ecetfa mellett, s szoknyáit fújta a szél. Németországban kisdíákok mentek az iskolába, vagy jöttek onnan, könyvekkel, rajztömbbel, fejesvonalzóval. Minthogy semmit sem ettem, időérzésem elveszett. Nem tudtam, reggel van-e vagy délután. Egyébként az utazás szórakoztatni szokott. Az életet látom mint képet és színjátékot, tartalmától megfosztva, leegyszerűsítve. Ezúttal azonban az élet kétségbeejtett az üres kereteivel. Minden és mindenki céltalannak és kietlennek tetszett, az osztrák ifjanc, a macska, a sovány asszony a szélben, a német iskolásfiúk is, elsősorban pedig én magam. Eszembe jutottak balsikereim és bűneim. Önvád marcangolt. Éjjel a hosszú hálókocsiban csak én váltottam ágyat. Egy gonosz arcú ellenőr, aki valami facér színésznek látszott, gúnyosan kívánt jó éjszakát, mintha már előre elhatározta volna, hogy első álmomban borotvával vágja át a torkom. Mindenesetre dupla adag altatót vettem be. Órákig félbren hallgattam a vonat zakatolását, aztán elaludtam. Ordítva riadtam föl. Tapogatództam a sötétben. Nem tudtam, hová kerültem. Torkom, orrom kiszáradt. A fűtőtestek afrikai hőséget árasztottak. Valamit magamra kaptam. Kitámolyogtam a folyosóra.

Ebben a pillanatban kezdődött az a boldogság, melyről beszéltem, az a boldogságom, melynél eddig sohasem volt teljesebb és különb. A vonat vadregényes, fenyves koszorúzta hegyek közé kanyarodott. Esett a hó. Képzeld, esett a hó, ily kora ősszel, mint valami meglepetés vagy ajándék az égből, s kisütött a nap. Csillogó reggel volt. Egy kis, német ipari város tűnt föl a völgyben. Vettem a bőröndömet, kiszálltam. Behajtottam a városba. Kacagó gyermekek az iskolába menet hógolyókkal dobálództak. A háztetők fehérek voltak. Lámpák égtek az emeletken. Villamosok csengettyűztek, merőben ismeretlen hangon, mint a karácsonyi angyalok. Öröm dobogtatta a szívem. A legjobb fogadóban szálltam meg. Kedves tisztelettel, nagy megbecsüléssel fogadtak. Erkélyes szobát nyitottak számomra, potom áron. Fehér hajú, bóbítás szobalány lépett szobámba. Halkan beszélt. Két kancsó meleg vizet hozott. Odaálltam az ablakhoz, mely a főtérre nézett, és nem tudom meddig, szájátva bámultam a vidám, gyermekkori hóesést. Ennyire még sohasem örültem annak, hogy a földön vagyok és élek. Az életnek újra értelme lett. Lenn, a langyos kis étteremben reggeliztem. A villanyok, melyeken színes sapkák voltak, fényt szórtak patyolat terítőmre. A falon egy családi ingaóra járt. Vajat, mézet tettek elém. Lágytojtást is ettem, pedig azt különben utálok. Minden nagyszerű volt, minden csodálatos, minden kívánatos, magyarázhatatlanul és kifejezéstelenül szép.

Tehát ekkor voltam legboldogabb életemben. Hogy miért? Annak megfejtését rátok, lélekelemzőkre bízom. Én nem törődöm az elnyomott és fölszabadult okokkal, a tudattalan és tudatelőttes jelképekkel. Nem óhajtom magam fölboncolgatni, amíg élek. Hadd maradjon az, ami vagyok, zárt, egész és titkos. Okozzon nekem ezután is ilyen érthetetlen gyötrelmeket és örömeket. Halállommal pedig teljesen semmisüljön meg, mint valami fölbontatlan levél. Hidd el, ez többet ér minden tudásnál. Mindössze oda akarok kilyukadni, hogy a boldogság csak ilyen. Mindig rendkívüli szenvedés tövében terem meg, s éppoly rendkívüli, mint az a szenvedés, mely hirtelenül elmúlik. De nem tart sokáig, mert megszokjuk. Csak átmenet, közjáték. Talán nem is egyéb, mint a szenvedés hiánya.

(1936)

Forrás: Kosztolányi Dezső összes novellái II. Osiris klasszikusok. Osiris Kiadó. Budapest. 2007. 279-281.

⁴ malaclopó: félhosszú, ujjatlan, köpenyszerű bő felsőkabát. A tréfás névadás alapja: az ilyen bő köpeny alatt egy lopott malacot is el lehet rejteni.

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint

A Tartalom szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha

1. értelmezi a szövegnek az olvasói várakozással szembe forduló meglepető szemléletét
2. kifejti, mennyiben és hogyan tér el Kosztolányi szövege a novella megszokott műfaji sajátosságaitól, továbbá kitér e műfaji jellemzők és a szövegtéma kimutatható összefüggéseire.

Lehetséges tartalmi elemek

Szembe fordulás a címhez fűződő olvasói várakozással

- bár a boldogság témájához fűződő olvasói elvárás sokféle lehet, a képzetársítások közös eleme a boldogság képzetéhez tartozó ideális állapot, a 'jó élet' (közhelyes) elképzelése (kastély, gyerekek, idill, dicsőség); a célul tűzött boldogság kellékeit győzedelmesen birtokolni
- a bevezető fejtegetés – azon túl, hogy a tegező formájú megszólítás egy baráti beszélgetés közvetlen légkörét asszociálja – a boldogsághoz mint összetett érzelmi-tudati állapothoz (metonimikusan) kapcsolódó konvencionális-közhelyes, naiv élethelyzeteket idéz föl, egyfajta közvélekedést jelenít meg és utasít el egyben: „*mindnyájan ábrándozunk arról, hogy valamikor boldogok leszünk. Mit képzelünk el ilyenkor?*”
- az általános elképzelt „boldogságképekre, vágyképekre elvárásokra játszik rá ironikusan-játékosan a szöveg, 'örök csecsemőnek' tartva a felnőtt álmodozót, „*örök és légüres mesének*” a boldogság szilárd és tartósnak gondolt javait
- a képzetek ironikus szertefoszlata az élőbeszéd természetes, laza hangnemét idézi, az ún. hétköznapi kellemetlenségek sora (és nem egy tragikus katasztrófa) hangolja át ironikusan magát a naivnak bizonyult boldogságképzetet (tervrajz, költségek, kanyaró, rossz bizonyítvány stb.)
- egy tanító hangvételű összegzés („*Szóval ezek a képek tartalmatlanok, és ezért csábítók.*”) készíti elő a szöveg második részét, az elmesélendő történetet már előre élesen szembeállítva a csábító, de tartalmatlan boldogságképzetekkel („*Természetesen, van boldogság. De az merőben más*”)
- az elbeszélő történet a zárlatban megfogalmazott személyiségfelfogás példázata „*Mindössze oda akarok kilyukadni, hogy a boldogság csak ilyen. Mindig rendkívüli szenvedés tövében terem meg [...]. De nem tart sokáig, mert megszokjuk. Csak átmenet, közjáték. Talán nem is egyéb, mint a szenvedés hiánya.*”
- úgy látszik, a boldogság eléréséhez azért van szükség gyötrelmekre, hogy a szenvedés hiányában magát az életet tapasztaljuk meg értékként – hogy „az életnek újra értelme” lehessen
- a boldogság csak a szenvedés tapasztalatára emlékezve lehet valódi boldogság

Eltérés a novella megszokott műfaji sajátosságaitól, összefüggések a szöveg témájával

- a mű több szempontból eltér a hagyományos novella műfaji jellemzőitől az elbeszélő a *Boldogság* absztrakt fogalmához fűződő példázatként használja az utazás-történetet
- a szöveg a megszokottnál is kevésbé cselekményelvű, erős az értekező, publicisztikai jellege
- a cselekmény szerepe lényegében az, hogy alkalmat adjon az elmélkedésre
- a szöveg első és harmadik egysége esszéisztikus jellegű; a középpontba állított kérdés a boldogságra, a boldogság lehetőségére és természetére vonatkozik

- a középső szerkezeti rész az utazás, amely az élet tartalmától elvonatkoztatott jeleneteinek szemlélésében ragadható meg, de az utazó nem résztvevője a látottaknak: („*Az életet látom mint képet és színjátékot, tartalmától megfosztva, leegyszerűsítve.*”)
- a második kompozíciós egység egyfajta pokoljárásként jeleníti meg magát az utazást (*lucskos, sötét ősz; elátkozott szerelvény, életúnt kalauz, lidércnyomás, önvád, testi szenvedés*)
- e minden részletében és egészében egyaránt nyomasztó állapot éles és meglepő kontrasztja a megérkezés: „*Ebben a pillanatban kezdődött az a boldogság, melyről beszéltem, az a boldogságom, melynél eddig sohasem volt teljesebb és különb.*”
- a két szövegrészt ellentétek kidolgozott rendszere állítja szembe és köti össze egymással (tájak, napszakok, időjárás, tárgyak, színek, hangok, érzések kontrasztja)
- az ellentétek az emberi tulajdonságok és viselkedés tekintetében is erőteljesek (néhány fázó és sápadt utas, egy életunt kalauz, „*valami vörös orru ifjanc*”, egy sovány asszony s egy gonosz arcú ellenőr, másrészt kacagó és hógolyózó gyerekek, halk szavú, bóbitás szobalány)
- a történetben tehát egy olyan ellentét bontakozik ki, amely a magánnyal, az ellenségességgel, a halállal a melegséget, a családi meghittséget, az ünnep örömteli áhítatát állítja szembe: „*Ezúttal azonban az élet kétségbeejtett az üres kereteivel. Minden és mindenki céltalannak és kietlennek tetszett, az osztrák ifjanc, a macska, a sovány asszony a szélben, a német iskolásfiúk is, elsősorban pedig én magam. Eszembe jutottak balsikereim és bűneim. Önvád marcangolt. [...] Ennyire még sohasem örültem annak, hogy a földön vagyok és élek. Az életnek újra értelme lett. [...] Minden nagyszerű volt, minden csodálatos, minden kívánatos, magyarázhatatlanul és kifejezéstelenül szép.*”
- a prózanyelv értelmi, érzelmi hatásának növelését szolgálják a retorikai-stilisztikai jellemzők pl. a történet és a helyzetek metaforikussága (*füstölgő mezők, elhagyott pályaudvarok, hóesés, csilingelő hangok, illatok*) és alakzatok, főként a szöveget szervező éles ellentét: a szenvedés és annak hiánya
- a történetben egybeesik a tetőpont, a fordulat és a következtetés
- az elbeszélő számára csak a köznapi jelentéktelenségek világa áttekinthető, csak a következmények, de az okok nem, s ennek megfelelően kérdései és válaszai is csak ezt az életszférát illethetik
- a *Boldogság* zárata elhatárolja, szembeállítja a lélekelemzés analitikus tevékenységét a létezés személyes, a művészet révén közvetíthető átfogó és megmagyarázhatatlannak tűnő tapasztalatával

További lehetséges szempontok

- az elbeszélő nézőpontja dominál az elbeszélésben maga is szereplője a történetnek
- a történetmondás visszafogott, egyetlen helyzetre (az utazásra és az általa szerzett jelzésekre, érzésekre) összpontosít, jellemző a jelentéssűrűsödés
- az utazás elbeszélése több, mint puszta példázat; nincs áttekintés, nincs átfogó kép sem a dolgokról, sem az egyéni sorsról, csupán az utazással megélhető pillanatnyi észleletek, megfigyelések, töredékek elérhetőek
- a véletlen alakítja a szituációkat, a véletlen fordít az események menetén, a véletlen járul hozzá ahhoz, hogy adott pillanatban a dolgok a lehetséges legmegfelelőbb konstellációt alakítsák ki, melyben Esti annak az elemi adottságnak a tudatosításával, hogy él, a legteljesebb boldogságot éli át, mint a szenvedés hiányát
- az elbeszélő nem arra törekszik, hogy az eseményekben a hétköznapitól a rendkívülig eljusson, hanem hogy a hétköznapig hatolhasson

Műértelmező szövegalkotás: összehasonlító értelmezés

Értelmezze József Attila és Radnóti Miklós költeményét! Fejtse ki, mi a szerepe a „fentről letekintő” nézőpontnak az alkotások szerkezetében! Térjen ki a vershelyzetek elemzésére, és tárja föl a „hazaszeretet” fogalmának a szövegekben megnyilvánuló jelentéstartalmát! Megoldása 400-800 szó terjedelmű legyen!

József Attila: <i>Elégia</i>	Radnóti Miklós: <i>Nem tudhatom...</i>
<p>Mint ólmos ég alatt lecsapódva, telten, füst száll a szomorú táj felett, úgy leng a lelkem, alacsonyán. Leng, nem suhan.</p> <p>Te kemény lélek, te lágy képzelet! A valóság nehéz nyomait követve önnönmagadra, eredetedre tekints alá itt! Itt, hol a máskor oly híg ég alatt szikárló tűzfalak magányán a nyomor egykedvű csendje fenyegetően és esengve fölordja lassan a tömény bánatot a tűnődők szívéen s elkeveri milliókéval.</p> <p>Az egész emberi világ itt készül. Itt minden csupa rom. Ernyőt nyit a kemény kutyatej az elhagyott gyáruvvaron. Töredezett, apró ablakok fakó lépcssein szállnak a napok alá, a nyirkos homályba. Felelj - innen vagy? Innen-e, hogy el soha nem hagy a komor vágyakozás, hogy olyan légy, mint a többi nyomorult, kikbe e nagy kor beleszorult s arcukon eltorzul minden vonás?</p> <p>Itt pihensz, itt, hol e falánk erkölcsi rendet a sánta palánk rikácsolva őrzi, óvja. Magadra ismeresz? Itt a lelkek egy megszerkesztett, szép, szilárd jövőt oly üresen várnak, mint ahogy a telkek köröskörül mélán és komorlón álmodoznak gyors zsidongást szövő magas házakról. Kínlódó gyepüket</p>	<p>Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt kis ország, messzeringó gyerekkorom világa. Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngye ága s remélem, testem is majd e földbe süpped el. Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom, tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton, s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon a házfalokról csorgó, vöröslő fájdalom. Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj, s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály, annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát, de nékem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát, az gyárat lát a látcsően és szántóföldeket, míg én a dolgozót is, ki dolgaért remeg, erdőt, füttyös gyümölcsöst, szöllőt és sírokat, a sírok közt anyókat, ki halkán sírogat, s mi főnről pusztítandó vasút, vagy gyárüzem, az bakterház s a bakter előtte áll s üzen, piros zászló kezében, körötte sok gyerek, s a gyárak udvarában komondor hempereg; és ott a park, a régi szerelmek lábnyma, a csókok íze számban hol méz, hol áfonya, s az iskolába menvén, a járda peremén, hogy ne feleljek aznap, egy kőre léptem én, ím itt e kő, de főnről e kő se látható, nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.</p> <p>Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép, s tudjuk miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép, de élnek dolgozók itt, költők is büntelen, és csecsszopók, akikben megnő az értelem, világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva, míg jelt nem ír hazánkra újból a béke ujja, s fojtott szavunkra majdan friss szóval ők felelnek.</p> <p>Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg.</p> <p><i>1944. január 17.</i></p>

<p>sárba száradt üvegcserepek nézik fénytelen, merev szemmel. A buckákról néha gyüszünyi homok pereg alá... s olykor átcikkan, donog, egy-egy kék, zöld, vagy fekete légy, melyet az emberi hulladék, meg a rongy, rakottabb tájakról idevont. A maga módján itt is megterít a kamatra gyötört, áldott anyaföld. Egy vaslábanban sárga fű virít.</p> <p>Tudod-e, milyen öntudat kopár öröme húz-vonz, hogy e táj nem enged és miféle gazdag szenvedés taszít ide? Anyjához tér így az a gyermek, kit idegenben löknek, vernek. Igazán csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz. Magaddal is csak itt bírhatasz, óh lélek! Ez a hazám.</p> <p><i>1933 tavasza</i></p>	
--	--

Forrás: <http://www.mek.oszk.hu/00700/00708/html/kolto00000/kotet00001/ciklus00429/cim00435.htm>
<http://mek.niif.hu/01000/01018/01018.htm#cim56>

Lehetséges tartalmi elemek (címszavakban), a feladat kiírásának szempontjai szerint

A Tartalom szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó a feladatban közölt összehasonlítási szempontok mindegyikéről érdemi és kifejtett állításokat tesz, azaz

1. kifejti a „fentről letekintő” nézőpont szerkezetalakító szerepét,
2. a vershelyzet és a hazához való viszony szövegbeli jelentéstartalmait mindkét mű megközelítésében érvényesíti.

József Attila: <i>Elégia</i>	Radnóti Miklós: <i>Nem tudhatom</i>
„fentről letekintő” nézőpont	
József Attila a test-lélek szétválasztásának hagyományával él, a felszálló lélek a megszólított, az egész versszerkesztés alapjaként	Radnóti (a nála több műben megjelenő) romboló pilóta ellenséges viszonyulásának ellentéteztésével él a vers egy szerkezeti egységében
a vershelyzet (és szerepe)	
a felütésbeli <i>szomorú táj</i> legvégül vált az <i>e táj</i> – ez a <i>hazám</i> vállalásába, a zárlatban kimondott vallomás következmény (<i>ez a hazám</i>	a vallomás, a tétel (<i>e tájék – nekem szülőhazám</i>) a felütésben hangzik el, majd ezt követi a kifejtés, magyarázat (<i>itthon vagyok...</i>)

szerkezet (l. a külső forma szempontját is)	
József Attila sajátos önmegszólítással él („ <i>Te kemény lélek, te lány képzelet! Felelj - innen vagy?</i> ”; „ <i>Itt pihensz, itt, hol...</i> ”; „ <i>Magadra ismersz? Itt...</i> ”); tagolnak a gondolatmenetben az önmegszólítás kérdései, felszólításai; az <i>itt, innen, ide</i> határozószók	Radnóti sokféle személyes, életrajzi elemmel él, az ismerősség, a gyermekkor, az emlékek motívumainak lazán kapcsolódó halmozásával (<i>s mi főntről, az...; s a gyáarak..., és ott a park..., s az iskolába menvén...</i>); szerkezetformáló a <i>ki gépen száll – míg én</i> ellentétezése, a többes szám első személyre váltás, az <i>itt</i> ismétlése
közös a két alkotásban: a gondolatmenet, mondattani tagolás, a retorizáltság szerkezetformáló szerepe, ismétlések sorával; az ismételt <i>itt</i> határozószó szövegformáló szerepe és jelentése; a hazaszeretet	
a hazaszeretet megvallása József Attila e művében paradox, oxymoronos (<i>kopár öröm, gazdag szenvedés</i>), ambivalens állítások (<i>szép, szilárd jövő – hiába; gyötört áldott anyaföld</i>) sora után	Radnótinál szelíd képeket, emlékeket idéző, feltétel nélküli itthon-élmény (<i>tudom</i> ismétlése) magyarázatával jelenik meg (a költő baráti köre hazafias, ’hazaszerelmes’ költeményként fogta fel a művet)
közös a két alkotásban: a hazaszeretet minden tragikus élmény ellenére – sivárság, pusztulás (<i>kopár, szomorú</i>); fenyegetettség, háború, pusztítás (<i>lángoltól ölelt</i>) – vállalt, vallott determináló kötelék; alapja mindkettőjükénél a származás eltéphetetlen kötöttsége (<i>eredeted, anyjához tér így az a gyermek; illetve: gyermekkorom világa, fatörzsből gyöngye ága</i>)	

További lehetséges elemzési szempontok:

József Attila: <i>Elégia</i>	Radnóti Miklós: <i>Nem tudhatom</i>
költőelődök megidézése	
József Attila a magyar tájköltészet hagyományaira játszik rá a felütésben, evokálja Petőfi tájlíróját; <i>Az alföldből</i> átveszi a <i>lélek, felrepülés</i> motívumokat (börtönéből szabadult sas lelkem; felrepülök ekkor gondolatban), és ellenpontozza a látvány- és érzelmi elemeket (déli bábos ég alatt / <i>ólmos ég alatt</i> ; mosolyogva néz / <i>szomorú táj</i>); az ellentézés távrolól a <i>Szózatot</i> is sejteti (<i>csak itt mosolyoghatsz, itt sírhatsz</i>)	Radnóti megnevezi Vörösmartyt, és rájátszik a <i>Szózat</i> motívumaira (<i>e földbe süpped el</i>); de utalás a <i>sírok közt anyóka</i> is (Arany János: <i>Toldi</i>)
a műfaji sajátosságok; mindkét alkotás a tájleíró költészeti hagyományt modernizálja az <i>Elégia</i> elégikus és rapszodikus	a <i>Nem tudhatom</i> himnikussá válik

cím és közléstartam	
műfaji cím elégikus költői magatartást sugall: „külvárosi tájat írok le. Sivár érzés kifejezésére jól jön, hogy van ilyen külvárosi részlet, amelybe beleönthetem ezt az érzést” (József Attila a műről)	sor éléről kiugratott cím bizonytalanságot sugall, de az egész mű a biztos tudás, az egyértelmű elköteleződés dokumentuma (a <i>tudom</i> ige kiemelt szerepű – ennek ellentéte az <i>ő nem tudja</i>)
külső forma, versforma	
a gondolatmenet, mondattani tagolás, retorizáltság adja meg a belső tagolását, ismétlések sorával	
egyenetlen hosszúságú szakaszok (5-12-14- 22-11 soros); a szabadversben néha kemény rímek bukkannak fel (<i>falánk/palánk</i>)	egyenetlen hosszúságú szakaszok (10+18-7- 1 soros egységek); a jambikus sorok (7+6 vagy 7+7-es tagolásban / nibelungi sorok) végig párrímesek (gyakran igen tiszták: <i>világa/ága</i> , <i>sírokat/sírokat, vad laktanyát/szelíd tanyát</i>)
életművük jellegzetes kompozíciói	
József Attila 30-as évekbeli meditatív szerkezetei, képalkotása és szabadvers-szerű külső formái jelennek meg az <i>Elégiában</i> is („párdarabja” <i>A város peremén</i> , melynek eredeti címlere: 'Óda')	Radnótira is jellemző az ellentétező szerkesztésmód (l. pl.: <i>Második ecloga</i> : Költő és Repülő dialógusa), gyakori nála az emlékidézés kompozícióformáló szerepe

A feladat megoldásához **nem szükségesek a pályaképi, életrajzi elemek**, de előfordulhatnak a válaszokban, pl.:

- József Attila gondolati költészete 1932-34 között, tematikus-motivikus párhuzamok (l. pl. *Külvárosi éj*, sivárság-versek, füst-motívum); időrendben *A város peremén* és az *Óda* között keletkezett
- Radnóti utolsó korszaka; itthoni költészete harmadik munkaszolgálatos behívója előtt, az *Ötödik ecloga* és a *Sem emlék, sem varázslat* között keletkezett; a *Tajtékos ég* posztumusz kötetben jelent meg (1946)

Példák az értelmezésekre:

Elégia

- felütés/expozíció: megszólító-megszólított szétválás, a lélek tárgyiasul, sajátos önmegszólítás a mű (kérdő én-megkérdett lélek);
- a váz: a lírai én saját lelkéhez intézett felszólításai, kérdései a szemlélt tájjal való azonosság felismerésére, elfogadására ösztönzik a megszólított alanyt;
- az alátekintés: az önmagára ráismerés a gondolatmenet előrehaladásával ténylegesen bekövetkezik, a lélek tárgyiasul, a tárgyi világ lélekkel telítődik (két ellentétes irányú folyamat);
- a tér költői újraalkotása (hely és irány közvetlen megjelölésére szolgáló határozószók, névutók, igekötők, rámutatások hálója) időbeli vonatkozásokkal (*szállnak a napok alá*);
- ellentétezés (bőség-ínség, idegen-otthonos, bánat-öröm, rút-szép fogalompárok megfeleltetései); a város pereme: kopás, mállás, pusztulás – mozdulatlan állapot és pusztuló folyamat; verskompozíció: lélek és táj sokszorosán áthatják egymást anélkül,

hogy a táj maradéktalanul lelki tájjá szubjektivizálódna, vagy hogy a lélek felismerhetetlenül beleolvadna a külvilágba

Nem tudhatom...

- a pilóta csak három célpontot lát (*vad, pusztítandó*), a költő viszont sok emberarcú motívumot (*szelíd, gyöngye – gyöngéd, kicsinyített*), de ő is látja a halált (*sírok, vöröslő fájdalom*);
- bújtatott az anya-gyerek összetartozás, ismételt a gyermekiség motívuma; 28 soron át tárgy a saját kötődése, hazafisága, a 29. sorral induló, második versegység már a *mi* szakasza, a szenvedő országgal való azonosulás (a háború a bűnös és minden harcoló nép; a bűn a gyilkolás elfogadása);
- hazaszeretetét Radnóti általában természetverseibe, barátokat megelevenítő költeményeibe szötte, e művében (a második világháború legtombolóbb évében) nyíltan vallja meg hazája és eszményei iránti hűségét; az utolsó, különálló sor eredetileg az akkorra már katolizált költő Szűz Máriához intézett fohásza volt, és hosszú viták hatására változtatta Radnóti a vallásos színezetet elvontabb jellegűre

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: →, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik:
~~~~~

Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.

- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⊕
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⊖
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

A szövegértés feladat szövegének 2. bekezdésében szereplő „festette meg magát” kifejezés műveltető igealakja az eredeti forrásszöveg 'hibájának' tekinthető. Ha a vizsgázó a 2. kérdés b. részéhez tartozó megoldásában vagy bármelyik szövegértési kérdésre adott válaszában a „festette” igealakot használja, azt ne számítsák helyesírási hibának.

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától A magyar helyesírás szabályainak 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba. (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora).
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. *-ban/-ben* és *-ba/-be* határozóragok keverése).

- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.
- A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
- A vizsgadolgozat a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhető, azaz 0 pont, ha:
  - az érvelés vagy gyakorlati szövegalkotási feladatot a vizsgázó nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 12 szó
ÉS
  - a műértelmező szövegalkotási feladatot nem oldotta meg, vagy a megoldása terjedelme kevesebb, mint 40 szó
ÉS
  - a javító tanár úgy ítéli meg, hogy a szövegértési feladatsorban a vizsgázói megoldások terjedelme összességében nem teszi lehetővé a helyesírás és az íráskép értékelését.
- Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró a javítani kívánt szót / szavakat áthúzza, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig újra leírja.
- Az ékezethasználattal pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban (pl. *esszencia, kommunikáció, immunis*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel, dühhel, százszor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*)
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia, balatoni, vendéglátóipari, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
- felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel

- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban (pl. *árbóc, búra, immunis, reverzibilis*; az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), kémiaszakkör, szabadvers, vendéglátóipari*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központoszási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központoszási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központoszási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központoszási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központoszási hibákkal 4 hibapontonál több nem szerezhető.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központoszási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0-2	8
3-4	7
5-6	6
7-8	5
9-10	4
11-12	3
13-14	2
15-16	1
17 hibapont felett	0

Az íráskép értékelése

Adható összesen 2 pont a rendezettség, az olvashatóság és a kulturált forma (javítások, ékezethasználata kulturáltsága) alapján. A pongyola ékezethasználata hibái (az ékezetek egyéni vagy nehezen azonosítható módon jelölése) és a magánhangzók időtartamhibái nem moshatók egybe.

Teljesítményszintek:

- A dolgozat írásképe **0 pont**, ha az íráskép alig olvasható vagy a terjedelem nagy részében rendezetlen, vagy sok és kulturálatlan javítás van a szövegben, vagy a dolgozatíró az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. A felsorolt hibatípusok közül egyetlen hibatípus megléte is 0 pontot eredményez, ha nagyszámú hiba fordul elő.
- **1 pont adható**, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, s a külső forma hibáinak száma (javítások, ékezethasználata rendezettsége) néhány hibánál nem több.
- **2 pont adható**, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.